

УДК 657:37:006.032

Валентина Дмитрівна КУБІК

*старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, Одеський національний економічний університет, Україна,
e-mail: kybik290162@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5948-1385>*

Руслан Миколайович ВОЛЧЕК

*кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, Одеський національний економічний університет, Україна,
e-mail: ruslan1981196@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3741-1458>*

**ОЦІНКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**

Кубік, В. Д., Волчек, Р. М. *Оцінка зобов'язань підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності*. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2020. № 3-4 (74-75). С. 45–56.

Анотація. У статті розглянуто особливості здійснення облікової оцінки короткострокових та довгострокових зобов'язань підприємств з урахуванням різних видів поточної вартості. Встановлено, що в МСБО та П(С)БО не зовсім чітко сформульовані положення щодо того, за якою оцінкою об'єкти бухгалтерського обліку мають оцінюватися при визнанні та відображенні в балансі. Це негативно впливає на якість поданої підприємствами звітності й потребує розробки методик, які конкретизують застосування різних видів оцінки зобов'язань підприємств залежно від цілей оцінювання. Предметом дослідження є процедури проведення оцінки вартості зобов'язань підприємства. Мета статті – розв'язання проблеми оцінки зобов'язань підприємств на сучасному етапі становлення обліку в контексті застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Методи дослідження – загальнонаукові, а саме: абстрагування і конкретизація – при наданні рекомендацій щодо коректності визначення справедливої вартості зобов'язань підприємств. Доведено, що обрання виду оцінки зобов'язань залежить від часу їх виконання й результатів ділових переговорів. Надано рекомендації щодо коректного проведення оцінки зобов'язань та розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Рекомендовано відображати у наказі про облікову політику підприємства критерії, згідно з якими обираються ставки дисконтування для визначення теперішньої вартості різних видів довгострокових зобов'язань. Доцільним є обґрунтування суттєвості відхилення ставки за довгостроковими відсотковими позиками згідно із умовами договорів та ринкової ставки відсотка. Конкретизовано показники, які можна використовувати при визначенні премії за ризик при обранні ставки дисконту.

Ключові слова: зобов'язання підприємства; облікова оцінка; дисконтування; справедлива вартість.

Валентина Дмитриевна КУБИК

*старший преподаватель кафедры бухгалтерского учёта и аудита,
Одесский национальный экономический университет, Украина,
e-mail: kybik290162@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5948-1385>*

Руслан Николаевич ВОЛЧЕК

кандидат экономических наук, доцент кафедры бухгалтерского учёта и аудита, Одесский национальный экономический университет, Украина,
e-mail: ruslan1981196@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3741-1458>

**ОЦЕНКА ОБЯЗАТЕЛЬСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ
ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ
ФИНАНСОВОЙ ОТЧЁТНОСТИ**

Кубик, В. Д., Волчек, Р. Н. *Оценка обязательств предприятий в условиях применения международных стандартов финансовой отчётности*. Вестник социально-экономических исследований : сб. науч. трудов. Одесса : Одесский национальный экономический университет. 2020. № 3-4 (74-75). С. 45–56.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности осуществления учётной оценки краткосрочных и долгосрочных обязательств предприятий исходя из разных видов текущей стоимости. Установлено, что в МСБУ и П(С)БУ не совсем чётко сформулированы положения относительно того, по какой оценке, объекты бухгалтерского учёта должны быть оценены при признании и отражении в балансе. Это негативно влияет на качество предоставляемой предприятиями отчётности и требует разработки методик, которые конкретизируют применение разных видов оценки обязательств предприятий в зависимости от целей оценки. Предметом исследования являются процедуры проведения оценки стоимости обязательств предприятия. Цель статьи – решение проблемы оценки обязательств предприятий на современном этапе развития учёта в контексте применения международных стандартов финансовой отчётности в Украине. Методы исследования – общенаучные, а именно: абстрагирование и конкретизация – при предоставлении рекомендаций в части корректного определения справедливой стоимости обязательств предприятий. Доказано, что выбор вида оценки обязательств зависит от времени их выполнения и от результатов деловых переговоров. Сформулированы рекомендации для корректного проведения оценки обязательств и раскрытия информации о них в финансовой отчётности. Рекомендовано отражать в приказе об учётной политике предприятия критерии, согласно которым происходит выбор ставки дисконтирования при определении текущей стоимости разных видов долгосрочных обязательств. Целесообразным является обоснование существенности отклонения ставки по долгосрочным процентным займам в соответствии с условиями договоров и рыночной ставкой процента. Конкретизированы показатели, которые можно использовать при определении премии за риск при выборе ставки дисконта.

Ключевые слова: обязательства предприятия; учётная оценка; дисконтирование; справедливая стоимость.

Valentina KUBIK

Senior Lecturer, Department of Accounting and Auditing, Odessa National
Economic University, Ukraine, e-mail: kybik290162@gmail.com,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5948-1385>

Ruslan VOLCCEK

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Auditing,
Odessa National Economic University, Ukraine, e-mail: ruslan1981196@ukr.net,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3741-1458>

ASSESSMENT OF ENTERPRISES LIABILITIES IN APPLICATION CONDITIONS OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS

Kubik, V., Volchek, R. (2020). *Assessment of enterprises liabilities in application conditions of international financial reporting standards* [Otsinka zobov'язan pidpriemstv v umovakh zastosuvannya mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti], Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 3-4 (74-75), pp. 45–56.

Abstract. *The article considers the peculiarities of accounting assessment of short-term and long-term liabilities of enterprises based on different types of current value. It is established that the IAS and Ukrainian Accounting Standards don't quite clearly formulate the provisions regarding the assessment at which accounting items should be evaluated when recognized and reflected in the balance sheet. This negatively affects the quality of the reports provided by enterprises and requires the development of methodologies that specify the application of different types of assessment of enterprises liabilities, depending on the purpose of assessment. The subject of research is the procedures for evaluation the value of the enterprise's liabilities. The purpose of the article is to solve the problem of enterprises liabilities evaluation at the present stage of accounting development in the context of international financial reporting standards application in Ukraine. The research methods are general scientific, namely: abstraction and concretization – for providing recommendations regarding the correct determination of the fair value of enterprises' liabilities. It is proved, that the choice of the evaluation type of liabilities depends on the time of their implementation and the results of business negotiations. Recommendations for the correct evaluation of liabilities and disclosure information about them in the financial statements are formulated. It is recommended to reflect in the order of enterprise accounting policy the criteria according to which the discount rate is selected for determining the present value of various types of long-term liabilities. It is expedient to substantiate the materiality of the rate deviation on long-term interest loans in accordance with the terms of the agreements and the market interest rate. Indicators that can be used to determine the risk premium when choosing the discount rate are specified.*

Keywords: *liabilities of the enterprise; accounting valuation; discounting; fair value.*

JEL classification: *M410; M480*

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.3-4\(74-75\).2020.45-56](https://doi.org/10.33987/vsed.3-4(74-75).2020.45-56)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання зумовлює трансформацію підходів до якості бухгалтерської інформації, що є необхідною для прийняття певних управлінських рішень. Така трансформація призведе до необхідності певних змін в системі обліку та висвітленні інформації щодо зобов'язань у фінансовій звітності. Процес управління фінансово-господарською діяльністю підприємства неминуче пов'язаний з оцінкою. У царині поглиблення застосування міжнародних стандартів фінансової звітності вітчизняними великими та середніми підприємствами, а також товариствами, які набули статусу суспільного інтересу, важливим завданням обліку є дослідження особливостей оцінки джерел фінансування за справедливою вартістю та іншими видами вартості, які відносяться до поточної вартості зобов'язань згідно з Концептуальною основою фінансової звітності підприємств. Проблема оцінки довгострокових та поточних зобов'язань також набуває особливої актуальності у зв'язку із зростаючою проблемою неплатежів підприємств.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Дослідженню загальних питань оцінки зобов'язань приділялась увага такими вітчизняними вченими і дослідниками як М. І. Бондар, С. Ф. Голов, І. В. Жиглей, І. В. Замула, С. Я. Король, М. Д. Корінько, Л. Г. Ловінська, Н. М. Малюга, М. С. Пушкар, І. В. Супрунова, М. М. Шигун, І. Й. Яремко та ін. Ще напочатку ХХ ст. І. Ф. Шерр відмітив, що проблема оцінки – одна з найважливіших та найскладніших проблем усієї балансової справи [1, с. 474]. Огляд спеціальної літератури підтверджує, що вчені продовжують тлумачити оцінку як складову методу бухгалтерського обліку. При цьому основний наголос робиться на тому, що оцінка – це вираз у грошовій формі майна підприємства з метою узагальнення даних в бухгалтерському обліку та звітності (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «оцінка» різними вченими

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1	2	3
1.	Кужельний М. В.	Оцінка – це не тільки складова бухгалтерського обліку, але й діюча контролююча функція фінансового стану [2]
2.	Ловінська Л. Г.	Оцінка – це складова методу бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійснюється вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку, створення якісних характеристик обліково-економічної інформації та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства й ефективності його менеджменту [3]
3.	Малюга Н. М.	Оцінка – це процес усвідомлення позитивної чи негативної значимості будь-яких господарських явищ, результатів праці, форм виробничо-трудової діяльності, матеріальних вчинків, здобутків господарювання для задоволення людських потреб, інтересів, цілей суб'єкта [4]
4.	Пушкар М. С.	Оцінка в обліку необхідна для трансформації фактів, виражених в натуральних показниках, в єдиний грошовий вимірник, що забезпечує приведення інформації про різноманітні об'єкти у з'явну форму та зміст [5]
5.	Туякова З. С.	Оцінка одного й того ж об'єкта може бути здійснена на основі використання різних методів залежно від запитів користувачів. Визначальними при формуванні запитів є цілі, які переслідує користувач, що використовує облікову інформацію [6]

Джерело: складено авторами на основі [2–6]

Аналіз публікацій останніх років свідчить про те, що науковці зосереджують свою увагу на проблематиці класифікації зобов'язань підприємств з метою удосконалення методів їхньої оцінки й, відповідно, поліпшення стану обліку, контролю та аналізу об'єктів, що формують платоспроможність товариств. Так, І. В. Орлов [7, с. 833] зазначає, що класифікація зобов'язань у бухгалтерському обліку створена на основі господарських процесів, а тому зводиться до простого переліку, який регулює П(С)БО. Через це доцільно розглядати класифікацію

бухгалтерських зобов'язань за різними ознаками. Автор наголошує, що П(С)БО 11 «Зобов'язання» не дає деталізованої характеристики класифікаційних ознак конкретних видів зобов'язань, порівняно з ознаками, які наводяться у Цивільному та Господарському кодексах. Така характеристика класифікаційних ознак дасть змогу чітко коментувати загальні положення бухгалтерського обліку зобов'язань (кредиторської заборгованості підприємства).

Г. О. Москалюк [8, с. 33–35], Л. В. Івченко та В. Ю. Харчук [9], а також Н. В. Кудлаєва та А. П. Фльорова [7, с. 833] вказують, що зазвичай в бухгалтерському обліку відображаються не всі господарські зобов'язання, а лише ті, що впливають з виконання укладених підприємством договорів чи здійснених дій. Тому в умовах МСФЗ-трансформації для потреб бухгалтерського обліку достатнім буде поділ зобов'язань на поточні (короткострокові) та довгострокові. Така класифікація полегшить їй, у свою чергу, актуалізує роботу бухгалтерської служби. Також, виходячи з практичної необхідності, для потреб управління (акціонерів, керівництва, інших економічних суб'єктів) доречно було б виділяти із загальної класифікації суми простроченої кредиторської заборгованості, що утворюється в результаті порушення покупцями порядку і термінів оплати розрахункових документів. Виокремлення даного виду зобов'язань є необхідним для контролю сум простроченої кредиторської заборгованості, встановлення реальності її погашення, розрахунку часткових показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, а по заборгованості, термін позовної давності якої минув, – вчасного відображення в декларації з податку на прибуток підприємств. Г. С. Кесарчук та І. В. Мошак [10, с. 403–404] акцентують увагу на тому, що питання оцінки об'єктів в обліку згідно з П(С)БО повинні бути більш конкретизованими, щоб запобігти неточностям при складанні звітності. Згідно з МСФЗ, зобов'язання оцінюються за однією з чотирьох видів вартості: історичною, поточною, вартістю реалізації та теперішньою. Однак найчастіше основою оцінки, яку приймають суб'єкти господарювання для складання фінансових звітів, є історична собівартість. Вона, зазвичай, комбінується з іншими видами оцінки. Окремі дослідники вважають, що поточна вартість робить облікові дані більш реалістичними та придатними для прийняття управлінських рішень. С. В. Юдіна, В. В. Летучий, А. О. Стіпанов [11, с. 119–122] пропонують використання табличного методу для аналізу та оцінки довгострокових та поточних зобов'язань підприємств й вказують, що актуальною є проблематика розробки стратегії залучення й використання кредитних ресурсів, яка передбачає визначення оптимального розміру відсоткової ставки банківських кредитів, що б збільшувало рентабельність вкладеного капіталу підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень щодо класифікації та оцінки довгострокових та поточних зобов'язань підприємств, все ще потребують вирішення питання оцінки цих об'єктів бухгалтерського обліку виходячи з видів поточної вартості. Зазначена оцінка дозволяє врахувати зміни у зовнішньому середовищі функціонування підприємств й відображає у фінансовій звітності вартість зобов'язань, яка дозволяє найбільш точно прогнозувати поточну та перспективну платоспроможність підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є розв'язання проблеми оцінки зобов'язань підприємств на сучасному етапі становлення обліку в контексті застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нормативна база з бухгалтерського обліку в Україні щодо оцінки об'єктів бухгалтерського обліку при їх визнанні

й відображенні в балансі загалом відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. Це обумовлено тим, що національні положення розроблялися на основі МСБО, тому в них відображено особливості сучасної міжнародної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Питання оцінки належить до таких особливостей. Проте, в МСБО та П(С)БО нечітко сформульовані положення щодо того, за якою оцінкою об'єкти бухгалтерського обліку мають оцінюватися при визнанні й відображенні в балансі. Щодо МСБО, то це не можна вважати недоліком, оскільки вони є узагальненням світової практики і висвітлюють тільки концептуальні засади обліку та мають рекомендаційний характер. Що ж стосується національних П(С)БО, то варто було б зазначити, що питання оцінки об'єктів обліку повинні бути більш конкретизованими, щоб запобігти неточностям при складанні звітності. Дослідити і класифікувати підходи до оцінки зобов'язань, що використовуються у бухгалтерському обліку, за національною нормативною базою неможливо, оскільки в ній відсутній окремий документ, подібний до Концептуальної основи складання та подання фінансових звітів, який би висвітлював загальні підходи до оцінювання об'єктів бухгалтерського обліку. Тому звернемося до оцінки зобов'язань відповідно до Концептуальної основи. На рис. 1 представлено класифікацію оцінки зобов'язань відповідно до §100 Концептуальної основи.

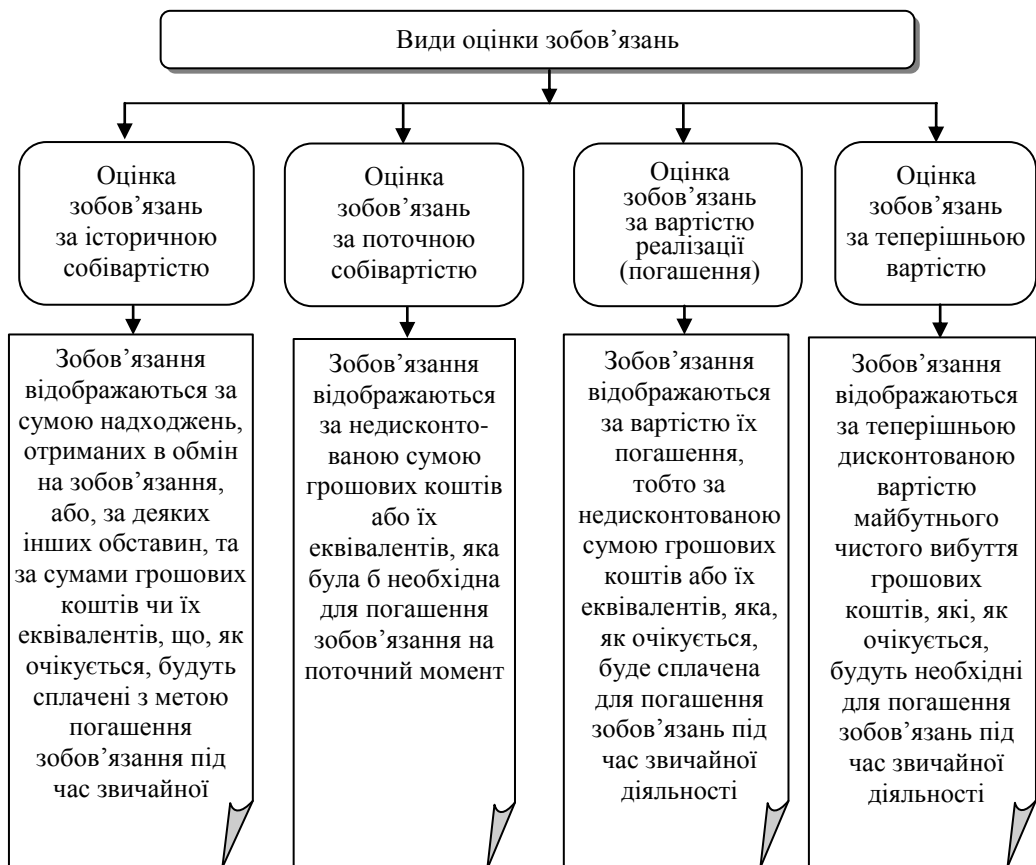

Рис. 1. Класифікація видів оцінки зобов'язань відповідно до Концептуальної основи
Джерело: складено авторами

Поняття «оцінка» в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та П(С)БО використовується для пояснення принципів бухгалтерського обліку, сутності активів, зобов'язань, доходів і витрат. Оцінка поточних зобов'язань формується під впливом 3-х принципів бухгалтерського обліку: безперервності, обачності, історичної (фактичної) собівартості. На основі принципу безперервності, зобов'язання підприємства оцінюються, враховуючи припущення, що його діяльність триватиме й надалі. На основі принципу історичної (фактичної) собівартості ресурси підприємства оцінюються, враховуючи витрати на їх виробництво та придбання. Найважливішим є принцип обачності, що передбачає використання методів оцінки, які запобігають заниженню сум визнаних зобов'язань [12].

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» виділено підрозділ «Визнання та оцінка зобов'язання», а інформація про види оцінки зобов'язань, в яких випадках вони застосовуються, про критерії визнання зобов'язань, відсутня. Лише зазначено, що поточні зобов'язання відображаються у балансі підприємства за сумою погашення, тобто недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства, але ж не до всіх поточних зобов'язань можна застосувати таке твердження [13].

Якщо розглядати визнання зобов'язань, то варто відмітити, що національні стандарти розглядають зобов'язання, а міжнародні стандарти – забезпечення.

Згідно з П(С)БО 11 [13] зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

Згідно з МСБО 37 забезпечення варто визнавати, якщо:

- 1) суб'єкт господарювання має теперішню заборгованість (юридичну чи конструктивну) внаслідок минулої події;
- 2) ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення заборгованості;
- 3) можна достовірно оцінити суму заборгованості [14].

У міжнародній практиці порядок визначення та відображення зобов'язань визначається відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи», а у вітчизняній згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання». Що ж стосується питання списання заборгованості з балансу, то і за П(С)БО і за МСБО однаково визначається момент списання: коли зобов'язання погашене, анульоване або строк його дії пройшов.

МСФЗ трактують оцінку об'єктів (елементів фінансової звітності) як процес розрахунку грошових коштів, за якими об'єкти обліку визнані та внесені у звітність підприємства. Рекомендації МСФЗ з цих питань зводяться у трактуванні до чотирьох методів оцінки:

1. Оцінка за відновлюваною вартістю.
2. Оцінка за вартістю придбання (фактичною).
3. Оцінка за дисконтованою вартістю.
4. Оцінка за можливою ціною погашення (продажу).

На практиці найбільш поширеною є оцінка за дійсною чи реальною вартістю. Можливі комбінації цих методів. При використанні першого методу оцінки (за відновлюваною вартістю) у звітах зобов'язання відображаються недисконтованою

сумою, яка могла бути затребуваною для компенсації зобов'язання. Отже, у даному методі грошові суми не дисконтуються. При застосуванні методу оцінки за вартістю придбання облік зобов'язань виконується за сумою виручки за боргове зобов'язання, або, зокрема за грошовими сумами, передбачуваними до оплати в порядку, визначеному при проведенні ділових переговорів. При застосуванні третього методу оцінки зобов'язання показують за вартістю майбутнього вибуття грошових коштів (чистого), які будуть потрібні для погашення зобов'язань. Вартість при цьому дисконтується.

За останній рік тема дисконтування стала однією з найгарячіших. Такий жвавий інтерес був спричинений масовим переходом великих українських компаній на Міжнародні стандарти фінансової звітності та необхідністю звітування за МСФЗ уже за 2019 рік, а також прийняттям змін до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Актуальності даному питанню суттєво додали і податкові органи, які останнім часом масово додатково нараховують податкові зобов'язання з податку на прибуток у зв'язку з проведенням дисконтування [15]. Варто зазначити, що в міжнародній практиці досить комплексно розроблено цю оцінку, що підтверджує її переваги, але водночас є складнощі в її розумінні, а саме визначенні справедливої вартості методом теперішньої (дисконтованої) вартості. Детальні правила дисконтування викладені в МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [16]. Хоча ці правила стосуються безпосередньо оцінки справедливої вартості, але вони можуть враховуватися, з методологічної точки зору, і для оцінок об'єктів, що знаходяться поза сферою цього Стандарту.

В теорії фінансового менеджменту, дисконтування – це процес приведення майбутніх грошових потоків до теперішньої вартості. При цьому основними двома факторами, які впливають на дисконтовану величину є майбутні грошові потоки та фактор дисконтування. Якщо ж розглядати це питання з точки зору бухгалтерського обліку, то це класична облікова оцінка, яка потребує застосування судження.

Незважаючи на внесені з жовтня 2019 року зміни до П(С)БО, питання порядку дисконтування за П(С)БО досі залишається дещо дискусійним. МСФЗ ж передбачає більш чіткі правила та вимоги [15].

За вимогами МСФЗ первісне визнання фінансових інструментів повинно оцінюватись за справедливою вартістю плюс (у випадку фінансового активу, що не оцінюється за справедливою вартістю через прибуток або збиток) або мінус (у випадку фінансового зобов'язання, що не оцінюється за справедливою вартістю через прибуток або збиток) витрати на операцію, що можуть бути безпосередньо віднесені на придбання або випуск фінансового активу або фінансового зобов'язання.

Справедлива вартість зазвичай буде дорівнювати ціні операції, тобто справедливій вартості наданої або одержаної компенсації. Наприклад, справедлива вартість безвідсоткових фінансових інструментів може оцінюватися за теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків за конкретним фінансовим інструментом, дисконтована за переважною ринковою ставкою (подібною з точки зору валюти, строку, типу ставки відсотка й інших чинників) із аналогічним кредитним рейтингом.

При цьому, різниця між справедливою вартістю та ціною операції відображається як прибуток або збиток, якщо тільки такі операції не призводять до виникнення окремого активу або зобов'язання, або додаткового капіталу

(відповідно до наявності інших операцій між сторонами, що компенсують невідповідність справедливої вартості та ціни операції або операцій між компаніями однією групою).

Поточна дебіторська заборгованість при первісному визнанні оцінюється за ціною операції, окрім випадків, коли до ціни операції включений значний компонент фінансування (суттєве відтермінування оплати або отримання авансу) – в такому випадку необхідно розраховувати теперішню вартість. При цьому, МСФЗ дозволяє не виділяти значний компонент фінансування, якщо підприємство очікує, що період між часом, коли підприємство передає обіцяну продукцію або послугу клієнтові, та часом, коли клієнт платить за таку продукцію або послугу, становитиме не більше 1 року.

Відповідно до П(С)БО необхідність в дисконтуванні при первісному визнанні зобов'язань опосередковано регламентовано П(С)БО 11. При формальному прочитанні П(С)БО в минулій редакції можна було дійти висновку, що дисконтуванню підлягала виключно заборгованість, на яку нараховуються відсотки. До того ж, положення щодо дисконтування були досить чітко визначені виключно для довгострокових фінансових зобов'язань. При цьому, питання яким чином обліковувати різницю між фактичною собівартістю при первісному визнанні та теперішньою вартістю на дату складання балансу, залишається відкритим.

Загалом, серед важливих змін до П(С)БО, варто відзначити уточнення щодо застосування положень про дисконтування для будь-якої довгострокової кредиторської та дебіторської заборгованості.

При цьому, дискусійним питанням став період, з якого мають застосовуватись оновлені стандарти, тобто чи вважати так зміни зміною облікової політики, що передбачає ретроспективний перерахунок, чи зміною облікових оцінок, що застосовується перспективно. Згідно з позицією Мінфіну, яку, вважаємо, варто було б визначити у перехідних положеннях, зміни до П(С)БО все ж слід вважати зміною облікових оцінок, хоча питання щодо існуючих на дату змін зобов'язань ще залишилися відкритими [15].

Висновки і перспективи подальших розробок. За підсумками проведеного дослідження можна дійти таких висновків. Зважаючи на необхідність застосування правил дисконтування, в тому чи іншому обсязі, як підприємствам, що ведуть облік за МСФЗ, так і за П(С)БО, рекомендуємо детально проаналізувати всі поточні та потенційні операції на предмет необхідності дисконтування, а також розробити документальне забезпечення щодо застосування будь-яких облікових оцінок.

Щодо обрання ставки дисконтування, зазначимо, що довгострокові відсоткові позики підлягають дисконтуванню тільки у випадку, коли відсоткова ставка по кредиту згідно із угодою є меншою за ринкову ставку відсотка. У цьому випадку ставка дисконтування буде визначатися як різниця між ринковою ставкою відсотка та ставкою по кредиту за конкретною угодою. Якщо ставка відсотка за кредитом згідно із угодою більше або приблизно дорівнює ринковій ставці відсотка, то дисконтувати такі відсоткові позики не потрібно.

Головним для бухгалтера є обґрунтування того, що обрана ставка дисконтування є ринковою. Тому доцільно прописати в обліковій політиці відповідні пункти щодо критеріїв, згідно із якими обираються ставки дисконтування для визначення теперішньої вартості різних видів довгострокових зобов'язань. Орієнтиром при цьому може бути обрання ставок за даними сайту НБУ в частині аналогічних за строками погашення фінансово-кредитних

інструментів. Також коректним буде моделювання ставки дисконтування завдяки використанню кумулятивного підходу. Такий підхід передбачає визначення ставки дисконтування як суму безризикової ставки та премії за ризик. За безризикову ставку доцільно взяти ставку за облігаціями внутрішніх державних позик України із більш-менш тотожним терміном їх погашення. У якості премії за ризик доцільно вдатися до аналітичних показників, які відображають фінансовий стан підприємства, а саме: динаміки квартальних показників співвідношення між періодами інкасації дебіторської та кредиторської заборгованості, маневреності власного капіталу підприємства чи забезпеченості запасів товариства власними оборотними коштами. Доцільним буде також обґрунтування суттєвості відхилення ставки за довгостроковими відсотковими позиками згідно з умовами договорів та ринкової ставки відсотка. Вказане обґрунтування знаходить своє відображення у бухгалтерській довідці й також прописується окремими пунктом в Наказі про облікову політику підприємства.

Дослідивши питання оцінки поточних зобов'язань та їх відображення в обліку та звітності, вважаємо за необхідне розробити:

- рекомендації з обліку зобов'язань в частині їх оцінки;
- методику розрахунку вартості поточних зобов'язань за їх видами з метою більш точного відображення поточних зобов'язань у фінансовій звітності.

Зазначені питання можуть стати основою для подальших наукових розробок у цій сфері.

Література

1. Шерр И. Ф. *Бухгалтерия и баланс* / Пер. с 5-го нем. изд. С. И. Цедербаума; ред., доп. и прим. Н. С. Лунского. 3-е изд. Москва : Экономическая жизнь, 1925. 579 с.
2. Кужельний М. В., Лінник В. Г. *Теорія бухгалтерського обліку* : підруч. Київ : КНЕУ, 2001. 360 с.
3. Ловінська Л. Г. *Оцінка в бухгалтерському обліку* : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 256 с.
4. Малюга Н. М. *Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку : теорія, практика, перспективи* : монографія. Житомир, 2007. 384 с.
5. Пушкар М.С. *Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія* : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2007. 359 с.
6. Туякова З. С. *Системный подход к классификации стоимостных оценок в бухгалтерском учете*. Вестник Оренбургского государственного университета. 2006. № 10. Ч. 2. С. 312–321.
7. Кудлаева Н. В., Фльорова А. П. *Економічний зміст та класифікація зобов'язань в господарських процесах суб'єкта господарювання*. Молодий вчений. 2018. № 10 (62). С. 830–834. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/191.pdf> (дата звернення: 05.08.2020).
8. Москалюк А. А. *Оценка текущих обязательств согласно МСФО и П(С)БУ Украины*. Материалы Междунар. науч.-практ. конф. «Бухгалтерский учёт бизнеса». Таллинн : ТЕІЇ, Фонд интеграции науки и бизнеса, 2014. С. 33–35.
9. Івченко Л. В., Харчук В. Ю. *Зобов'язання підприємств як об'єкт обліку*. Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції : матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф. (24 листопада 2017 р., м. Київ) / Нац. акад. аграрн. наук України [та ін.]; відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. С. 52–56.
10. Кесарчук Г. С., Мошак І. В. *Поточні зобов'язання : економічна суть, класифікація та їх оцінка*. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. № 1 (2). С. 401–405. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1%282%29__73 (дата звернення: 05.08.2020).

11. Юдіна С. В., Летучий В. В., Стіпанов А.О. *Підходи до аналізу та оцінки позикових фінансових ресурсів підприємства*. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія : Економіка та управління. 2019. № 30 (69). С. 116–124. URL: http://www.econ.vernadskyyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_5/30_69_5_1/23.pdf (дата звернення: 07.08.2020).
12. *Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні* : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 11.08.2020).
13. *Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»* : Наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 11.08.2020).
14. *Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»* / Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (дата звернення: 14.08.2020).
15. Рибалко Ю., Синицин Є. *Дисконтування. Фінансовий та податковий аспект*. URL: <https://www.ebskiev.com/uk/diskontuvannya-finansovij-ta-podatkovij-aspekt> (дата звернення: 18.08.2020).
16. *Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості»* / Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_068 (дата звернення: 20.08.2020).
17. Корягін М. В. *Оцінка як методологічна складова системи бухгалтерського обліку соціально відповідального підприємства*. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5234> (дата звернення: 20.08.2020).

References

1. Sherr, I. F. (1925). *Accounting and balance*. Trans. from Germ. S. I. Tserderbauma. Ed. by N. S. Lunskiy. 3rd ed. [Buhgalteriya i balans; 3-e izdanie; per. s 5-go nemetskogo izdaniya S. I. Tserderbauma; red. N. S. Lunskogo], Ekonomicheskaya zhizn, Moskva, 579 s. [in Russian]
2. Kuzhelnyi, M. V., Linnyk, V. G. (2001). *Theory of accounting* [Teoriia bukhgalterskoho obliku], KNEU, Kyiv, 360 s. [in Ukrainian]
3. Lovinska, L. G. (2006). *Assessment in accounting*: monograph [Otsinka v bukhgalterskomu obliku: monohrafiia], KNEU, Kyiv, 256 s. [in Ukrainian]
4. Maliuga, N. M. (2007). *Ways to improve valuation in accounting: theory, practice, prospects*: monograph [Shliakhy udoskonalennia otsinky v bukhgalterskomu obliku: teoriia, praktyka, perspektyvy: monohrafiia], Zhytomyr, 384 s. [in Ukrainian]
5. Pushkar, M. S. (2007). *Metatheory of accounting or what should be the theory*: monograph [Metateoriia obliku abo yakoiu povynna staty teoriia : monohrafiia], Kart-blansh, Ternopil, 359 s. [in Ukrainian]
6. Tuyakova, Z. S. (2006). *Systematic approach to the classification of valuations in accounting* [Sistemnyy podkhod k klassifikatsii stoimostnykh otsenok v bukhgalterskom uchete], Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta, No. 10 (part 2), s. 312–321 [in Russian]
7. Kudlaieva, N.V., Florova, A. P. (2018). *Economic content and classification of liabilities in the entity's business processes* [Ekonomichniy zmist ta klasyfikatsiia zobov'язan v hospodarskykh protsesakh subiekta hospodariuvannia], Molody vchenyi, No. 10 (62), s. 830–834. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/191.pdf> [in Ukrainian]
8. Moskalyuk, A. A. (2014). *Estimation of current liabilities according to IFRS and Ukrainian Accounting Standards* [Otsenka tekushchikh obyazatelstv soglasno MSFO i P(S)BU Ukrainy], Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii «Bukhgalterskiy uchet biznesa», TEIÜ, Fond integratsii nauki i biznesa, Tallinn, s. 33–35 [in Russian]
9. Ivchenko, L. V, Kharchuk, V. Yu. (2017). *Liabilities of enterprises as an object of accounting* [Zobov'язannia pidpriemstv yak objekt obliku], Rozvytok bukhgalterskoho obliku, finansiv ta opodatkuvannia v ahrarnomu sektori ekonomiky v umovakh evrointehratsii: materialy X Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konferentsii (24 lystopada 2017 r., Kyiv), Natsionalna akademiia

- ahrarykh nauk Ukrainy ta in.; vidp. za vyp. Yu. S. Bezdushna, NNTS «IAE», Kyiv, s. 52–56 [in Ukrainian]
10. Kesarchuk, G. S., Moshak, I. V. (2016). *Current liabilities: economic substance, classification and its valuation* [Potochni zoboviazannia: ekonomichna sut, klasyfikatsiia ta yikh otsinka], Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu, No. 1 (2), s. 401–405. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2016_1%282%29__73 [in Ukrainian]
  11. Yudina, S. V., Letuchy, V. V., Stipanov, A. O. (2019). *Approaches to the analysis and evaluation of borrowed financial resources of the enterprise* [Pidkhody do analizu ta otsinky pyzhykovykh finansovykh resursiv pidpriemstva], Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho. Seriia: Ekonomika ta upravlinnia, No. 30 (69), s. 116–124. Retrieved from: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_5/30_69_5_1/23.pdf [in Ukrainian]
  12. *On accounting and financial reporting in Ukraine*: Law of Ukraine, No. 996-XIV, 16.07.1999 [Pro bukhhalterskyi oblik i finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy, No. 996-XIV, 16.07.1999]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian]
  13. *On approval of the Regulation (standard) of accounting 11 «Liabilities»*: Law of Ukraine, No. 20, 31.01.2000 [Pro zatverdzhennia Polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 11 «Zoboviazannia»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy, No. 20, 31.01.2000]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> [in Ukrainian]
  14. *International Accounting Standard 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets»* [Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 37 «Zabezpechennia, umovni zoboviazannia ta umovni aktyvy», Rada z Mizhnarodnykh standartiv bukhhalterskoho obliku (IASB). Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_051 [in Ukrainian]
  15. Rybalko, Yu., Sinitsyn, E. *Discounting. Financial and tax aspect* [Dyskontuvannia. Finansovyi ta podatkovyi aspekt]. Retrieved from: <https://www.ebskiev.com/en/diskontuvannya-finansovij-ta-podatkovij-aspekt> [in Ukrainian]
  16. *International Financial Reporting Standard 13 «Fair Value Measurement»* [Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 13 «Otsinka spravedlyvoi vartosti»], Rada z Mizhnarodnykh standartiv bukhhalterskoho obliku (IASB). Retrieved from: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_068 [in Ukrainian]
  17. Koryagin, M. V. (2016). *Estimation as a methodological component of accounting system of a socially responsible enterprise* [Otsinka yak metodolohichna skladova systemy bukhhalterskoho obliku sotsialno vidpovidalnoho pidpriemstva], Efektyvna ekonomika, No. 11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5234> [in Ukrainian]